

3.26 Finland

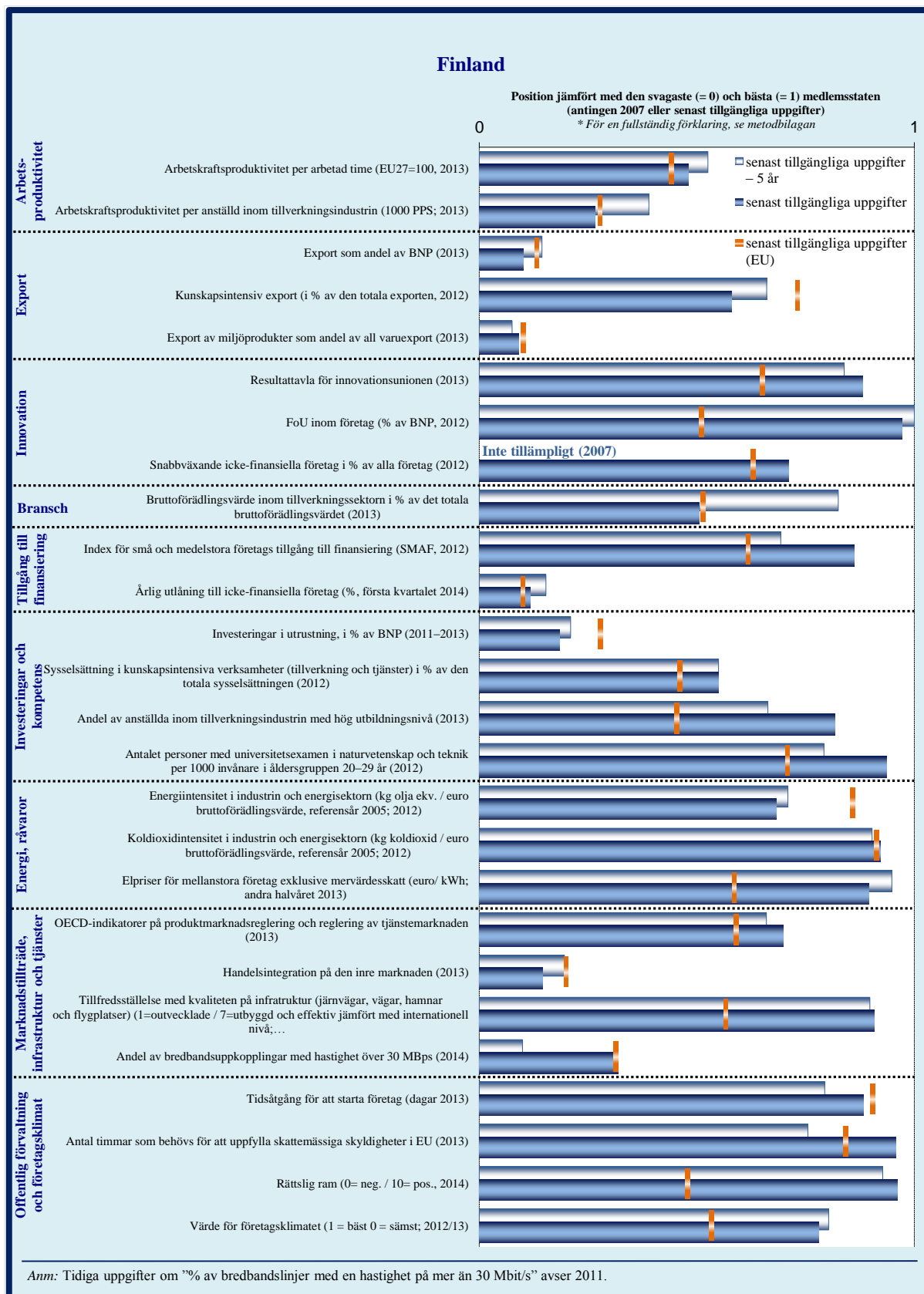
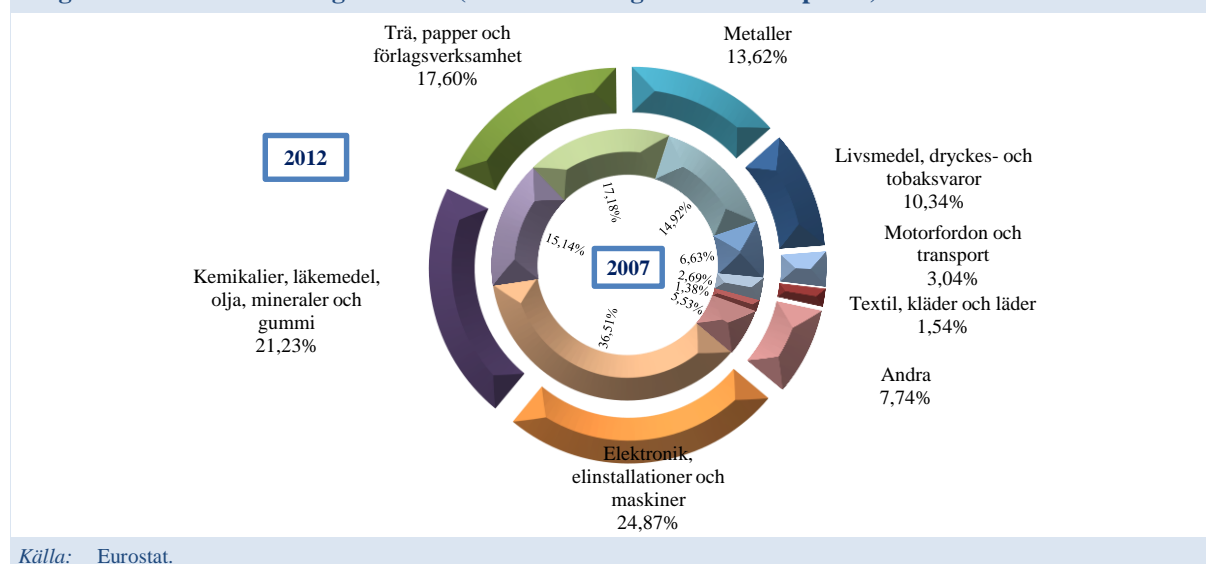


Diagram 3.26.1: Tillverkningssektorer (bruttoförädlingsvärde till baspriser) - Finland



3.26.1 Inledning och ekonomin i stort

Tillverkningssektorn i Finland domineras av elektronik-, metall-, kemikalie- och skogsindustrin. Det kan noteras att kemikalieindustrin nyligen lyckats öka både sin produktion och export.

Ramvillkoren för en konkurrenskraftig ekonomi är mycket goda. Forskning, innovation, utbildning, företagsklimat och offentlig förvaltning i Finland rankas bland de bästa i världen. Den prognosticerade BNP-tillväxten för 2014 är dock endast 0,2 % ⁽¹⁾, och arbetsproduktiviteten och exportresultatet har varit en besvikelse.

Bruttoförädlingsvärdet i ekonomin har minskat väsentligt på grund av omstruktureringen och nedskärningarna inom elektronikindustrin. Dessutom har enhetskostnaderna (dvs. samtliga kostnader per producerad enhet) ökat avsevärt (60 % åren 2000–2012) inom andra industrisektorer, främst på grund av löneökningar. ⁽²⁾ Eftersom elektronikindustrins andel av BNP har minskat har lägre mervärde och högre enhetskostnader inom andra sektorer inverkat negativt på den totala produktiviteten.

Den senaste tidens måttliga löneavtal är det första steget mot förbättrad konkurrenskraft i kostnadshänseende. Hittills har exporten reagerat långsamt, vilket följer ett historiskt mönster som

bestäms av produktsammansättningen. Den förändrade exportstrukturen till följd av elektronikindustrins nedgång, med färre slutprodukter och fler mellanprodukter, kan ha bidragit till detta ihållande mönster.

Exporten beräknas öka med 2,7 % 2014, vilket är en förbättring jämfört med 2013. På det hela taget har det ringa antalet stora exportörer med ett begränsat produktsortiment fortsatt att fungera som broms. ⁽³⁾ På längre sikt bör en mer diversifierad och flexibel ekonomi kunna reagera snabbare, i överensstämmelse med förändrade efterfrågeförhållanden.

Innovationsresultatet på företagsnivå erbjuder flera exempel på succéer i världsklass, men de är alltför få. För att förbättra innovationsresultatet måste investeringar i forskning och innovation utnyttjas effektivare för produktion av varor och tjänster.

Med tanke på ekonomins långsamma reaktionsförmåga finns det utrymme för ytterligare strukturreformer för att öka konkurrenskraften. Åren 2011–2012 låg Finland nära EU-genomsnittet när det gäller att genomföra reformer. ⁽⁴⁾

⁽³⁾ European Economy, Occasional Papers 177, mars 2014.

⁽⁴⁾ Economic Policy Reforms: Going for Growth 2013, OECD.

⁽¹⁾ Alla prognossiffror kommer från kommissionens vårprognos 2014. Sedan dess har nedåtriskerna ökat på grund av geopolitiska spänningar.

⁽²⁾ Etna, Suhdanne 2013:2.

3.26.2 Tillgång till finansiering och investeringar

Bankernas utlåning

Banklån fortsätter att vara den viktigaste källan till extern finansiering, trots en successiv ökning av riskkapitalinvesteringar, obligationsemissioner, alternativa lånekällor och gräsrotsfinansiering. Finländska små och medelstora företag har relativt god tillgång till banklån, även om cirka 40 % av de företag som använder sig av extern finansiering har märkt att lånevillkoren har skärpts och ungefär lika många har upplevt att det blivit svårare att få lån under det senaste året. ⁽⁵⁾ Den fortsatta osäkerheten om exportutsikterna har hållit investeringarna på en låg nivå, och den externa finansieringen har främst täckt behovet av rörelsekapital.

Riskkapital och annan finansiering

För att främja tillväxten för innovativa företag har regeringen ökat tillgången på riskkapital avsevärt, särskilt genom fond-i-fond-investeringar som hävstång för private equity-finansiering – delvis genom asymmetrisk vinstdelning. Den statliga investering på 230 miljoner euro som anslagits för 2013–2017 väntas inbringa mer än 1 miljard euro i riskkapitalinvesteringar totalt sett.

Även om skatteincitamentet för företagsänglar (tillgängligt 2013–2015) inte verkar ha inbringat det belopp som investerades 2013, har fler företagsänglar uppgett att de har för avsikt att utnyttja faciliteten 2014. De investeringar som gjorts av företagsänglar uppgår till sammanlagt 40–50 miljoner euro, medan de totala investeringarna i nystartade företag uppgick till 280 miljoner euro under 2013. ⁽⁶⁾

Företagens tillväxt främjas också genom ett program ⁽⁷⁾ med tio acceleratorer som omfattar totalt cirka 100 portföljföretag. Omkring 220 miljoner i form av privat kapital har anskaffats för dessa företag utöver de 70 miljoner euro i form av offentlig finansiering som skjuts till. Flera av acceleratorerna har skaffat fram sitt eget riskkapital. Programmet inkluderar även kompetensutveckling inom marknadsföring och företagsledning.

⁽⁵⁾ Suomen Yrittäjät – Finnvera – TEM: Pk-yrittysbarometri 1/2014

⁽⁶⁾ Suomen pääomasijoitusyhdistys och arbets- och näringsministeriet.

⁽⁷⁾ Vigoprogrammet, www.vigo.fi

Då riskkapitalinvesteringarna i nystartade företag ökar blir det viktigare att investerare får bättre möjligheter att gå ur investeringen. Detta har lyfts fram som ett område som kräver förbättring, bland annat genom ändringar av den skattemässiga behandlingen av börsnoterade företag.

Dessutom har ett branschlett initiativ tagits för att standardisera villkoren för emittering av obligationer för att göra det lättare för mindre företag att få tillträde till obligationsmarknaden. En marknad för företagsobligationer infördes 2014 i samma syfte.

Riskkapitalincitamenten tillsammans med andra åtgärder i syfte att främja tillväxtfinansiering innebär att tillgången på tillväxtfinansiering bör förbättras avsevärt.

Investeringsutveckling

Dålig framtidstro hos företagen och de osäkra utsikterna har begränsat investeringarna, och de fasta bruttoinvesteringarna har minskat sedan 2012. Investeringarna i utrustning minskar sannolikt också i år då företagen tenderar att investera mer i utlandet än i Finland. Detta återspeglar delvis den höga kostnadsbasen eftersom exportörerna har tvingats pressa sina vinstmarginaler då inhemska kostnader (bl.a. löne- och energikostnader) har naggat deras marginaler i kanterna. Den låga investeringsnivån kommer sannolikt att försämra utsikterna till framtida tillväxt. ⁽⁸⁾

3.26.3 Innovation och kompetens

Innovation

Finland fortsätter att vara en av innovationsledningarna i EU tillsammans med Danmark, Tyskland och Sverige, även om landet placerar sig sist bland dessa. Problemområden är hur forskningen ska kommersialiseras och systemet internationaliseras. ⁽⁹⁾ Det framtida resultatet pressas bland annat av FoU-intensitetens aktuella nedåtgående trend, som kräver att övriga investeringar måste bli effektivare. Lägre investeringar i FoU från företagets sida och de offentliga FoU-investeringarnas begränsningar

⁽⁸⁾ Europeiska kommissionen, Makroekonomiska obalanser - Finland 2014, European Economy, Occasional Papers 177, mars 2014.

⁽⁹⁾ Resultattavla för innovationsunionen 2014.

betyder att det nationella målet på 4 % för 2020 sannolikt inte kommer att uppnås.

Regeringen inriktar sina insatser på ren teknik och bioekonomi för att snabba på omstruktureringen av ekonomin.

Insatserna för ren teknik är inriktade på att öka investeringarna och skapa demonstrationsprojekt. Före 2014 års strategiska uppdatering hade programmet för ren teknik löpt i två år, med FoU-investeringar på upp till 1 miljard euro per år. Programmet har fört samman företag som arbetar inom olika fält på området ren teknik, men det har haft begränsad framgång på grund av svårigheten att kommersialisera innovation, särskilt när det gäller att hitta de första kunderna för innovativa produkter och tjänster. ⁽¹⁰⁾ Avsikten är att försöka lösa dessa problem med hjälp av nya insatser från och med 2014.

Syftet med insatserna på det bioekonomiska området är att förnya och utveckla kompetensen inom skogsindustrin genom sektorsövergripande innovation, riskkapital, experiment och utbildning. Man tar också itu med efterfrågesidan genom marknadsutveckling och främjande av hållbarhet.

De politiska åtgärderna för att förbättra innovation och produktivitet omfattar IKT-programmet 2015, strategin för skogsbruket och programmet för innovativa städer. Ytterligare initiativ gäller hållbar gruvdrift, arktiskt kunnande, forskning och innovation på hälso- och sjukvårdsområdet, design samt den kulturella och kreativa sektorn. För att man ska kunna dra full nytta av dessa program bör mekanismer för snabb återkoppling och anpassning av den politik som förs finnas tillgängliga.

Regeringen har infört en ny kanal för strategisk forskning, där prioriteringen är att bidra till att ta fram nya lösningar för att möta de utmaningar som Finland står inför. Genom detta nya anslag omfördelas en del av det befintliga belopp på 2 miljarder euro som anslagits för FoU-forskning. Det är dock oklart hur nära marknaden denna forskning kommer att ligga och i vilken utsträckning den kommer att underlätta uppnåendet av de mål som gäller kommersialisering och internationalisering.

De sex strategiska centren för vetenskap, teknik och innovation fortsätter att vara viktiga verktyg för innovationspolitiken som tjänat befintliga företag väl. ⁽¹¹⁾ Ändringar håller emellertid på att införas för att åstadkomma bättre tjänster för nystartade företag, och en översyn av antalet centrum och hur de är specialiserade håller på att göras.

För att öka internationaliseringen av innovationssystemet använder regeringen de internationella kontakter som byggts upp av Tekes, de strategiska centren för vetenskap, teknik och innovation och initiativet Team Finland. För att göra Finland attraktivare för utländska studerande, forskare, företagare och företagsledare skulle regeringen de facto kunna effektivisera befintliga stödtjänster och se över den administrativa bördan.

Hela det tillväxtfrämjande ekosystemet kommer att utvärderas inom cirka två år. De sektorer som för närvarande verkar generera mest nytt företagande är IKT (50 %), ren teknik och olika tillverkningssektorer. Många av de nya framgångsrika företagen är verksamma inom mobilspel och appar, ⁽¹²⁾ där konkurrensen är hård och produkternas livscykel kort.

Kompetensunderskott

Rent allmänt ger det utmärkta utbildningssystemet en konkurrensfördel. Även om kompetensnivåerna är mycket höga förekommer det kompetensglapp som förvärrats av strukturomvandlingen. Den överhängande risken för brist på arbetskraft gör det viktigt att fullt ut utnyttja all mänsklig potential, öka deltagandet i arbetsmarknaden och minska kompetensunderskottet mellan infödda ungdomar och invandrare. Regeringen har aviserat initiativ för att komma till rätta med dessa problem. ⁽¹³⁾

3.26.4 Energi, råvaror och hållbarhet

Energianvändning och energipriser

Den konkurrensutsatta elmarknaden har hållit ner priserna på en av Europas lägsta nivåer, men beroendet av en enda gaskälla är en riskfaktor. Steg mot att diversifiera gasleveranserna har tagits, som

⁽¹⁰⁾ Uppgifter från arbets- och näringsministeriet.

⁽¹¹⁾ Utvärderingen finns tillgänglig på www.tem.fi/files/35626/TEMrap_4_2013.pdf

⁽¹²⁾ Beräkningar baserade på finansiering från Tekes.

⁽¹³⁾ Europe 2020, Finlands nationella reformprogram 2014.

bland annat innebär byggande av en rörledning mellan Finland och Estland, och det finns planer på en regional terminal för flytande naturgas.

Den politik som förs styrs av den nationella energi- och klimatstrategin, som syftar till att begränsa ökningen av energianvändningen till exempel i byggnader och transport- och it-infrastruktur. En ny lag om energieffektivitet håller på att utarbetas som ett led i genomförandet av direktivet om energieffektivitet.

Anpassningen till en miljö med låga koldioxidutsläpp medför både kostnader och möjligheter. Många av kostnaderna orsakas av miljöskatter, särskilt på drivmedel. År 2012 bidrog miljöskatterna med närmare 6 miljarder euro (ca 7 % av alla skatteintäkter) till statskassan. Förbättrad energieffektivitet främjas med frivilliga avtal, som används både för företag och offentliga organ. Dessa skulle på ett användbart sätt kunna kompletteras med bättre återkoppling och uppföljningsåtgärder, och därmed bidra till uppnåendet av målen.

Resurseffektivitet

Förutom de initiativ som gäller ren teknik och bioekonomi förlitar man sig i arbetet med att förbättra resurseffektiviteten på materialeffektivitetsprogrammet, strategin för skogsbruket, programmet för hållbar konsumtion och produktion, det strategiska programmet och handlingsplanen för bevarande och hållbar användning av den biologiska mångfalden samt den nationella strategin för hållbar utveckling.

Materialeffektivitetsprogrammet bygger på revisioner och rådgivning som avser resurseffektivitet. Enligt uppskattningar skulle en minskning på minst 20 % av kostnaderna i samband resursanvändning kunna uppnås med hjälp av en systematisk process.⁽¹⁴⁾ Framför allt skulle bättre stöd till små och medelstora företag och enklare regler kunna ge konkreta resultat.

Andra hållbarhetsproblem

Den nuvarande nivån miljöskadligt stöd är omkring 4,5 miljarder euro per år, varav 2,7 miljarder euro klassificeras som mycket skadligt.⁽¹⁵⁾ Att minska dessa stöd är en del av regeringens strukturreformprogram eftersom det skulle hjälpa till

⁽¹⁴⁾ Kestävää kasvua materiaalitehokkuudella, TEM 33/2013

⁽¹⁵⁾ Miljöministeriet, 2013

att nå de klimat- och miljöpolitiska målen och ge incitament till miljöinnovation.

Det finns också ett program, offentliggjort i april 2013, för gruvindustrins hållbarhet. Med tanke på miljöriskerna med gruvdrift vore det nyttigt att utvärdera resultaten av detta program så snart som möjligt och vid behov anpassa den politik som förs.

3.26.5 Marknadstillträde, infrastruktur och tjänster

Marknadstillträde

Den starkt koncentrerade detaljhandeln lider brist på konkurrens och företagen möter hinder som skapas till exempel av licensbestämmelser, reglering av stora försäljningsställen och skydd av existerande företag. Dessvärre har Finland inte gjort några större framsteg på detta område sedan 1998, till skillnad från viktiga konkurrenter.⁽¹⁶⁾ Regeringsprogrammet för sund konkurrens syftar till att förbättra situationen, särskilt inom detaljhandeln, och ett fullständigt genomförande av programmet är en viktig aspekt när det gäller att främja företagsdynamiken.⁽¹⁷⁾

Infrastruktur

Produktivitetsrelaterade förbättringar av infrastrukturen inkluderar investeringar för att öka järnvägskapaciteten för godstrafik till Ryssland.

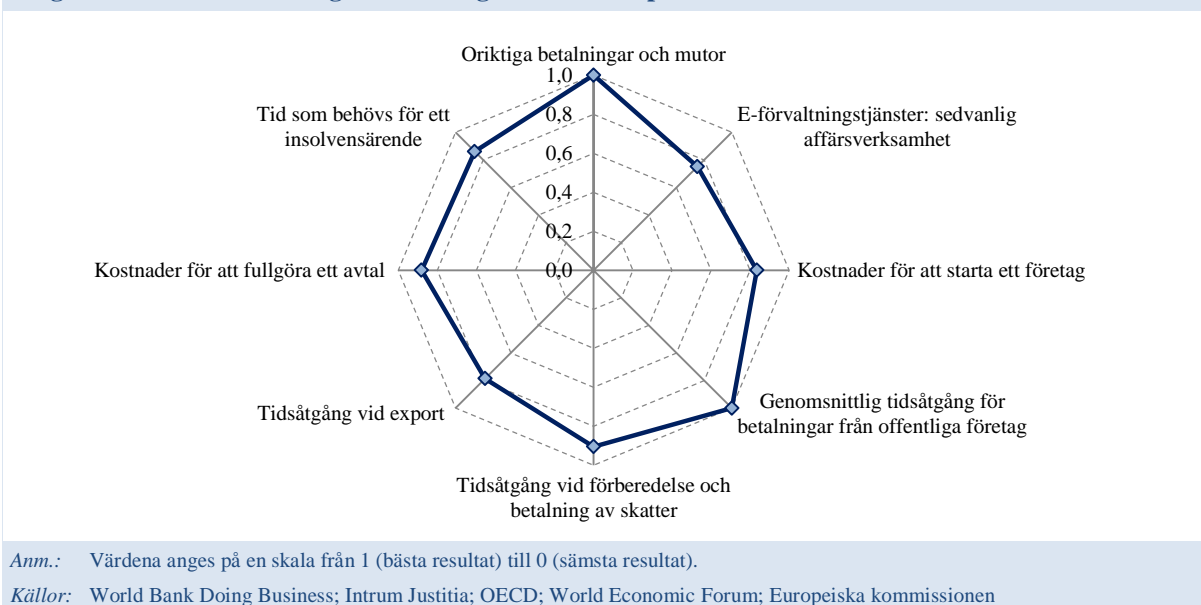
Internationalisering

Traditionellt har finländska små och medelstora företag varit en del av internationella värdekedjor i egenskap av leverantörer till stora inhemska företag. Denna strategi har blivit svårare att genomföra än tidigare eftersom värdekedjorna har blivit mer globala och eftersom stora finländska företag har expanderat i utlandet. Ekonomin skulle gynnas om fler små och medelstora företag skulle expandera och gå med i globala värdekedjor utan stora inhemska företags förmedling. Denna utveckling hindras dock av riskaversion och bristen på relevant kompetens och marknadskännedom.

⁽¹⁶⁾ OECD (2013), Product Market Regulation Database, www.oecd.org/economy/pmr

⁽¹⁷⁾ Se rådets rekommendation om Finlands nationella reformprogram 2014, med avgivande av rådets yttrande om Finlands stabilitetsprogram, 2014.

Diagram 3.26.2: Den offentliga förvaltningens allmänna profil - Finland



För att avhjälpa dessa brister, främja exporten och attrahera utländska investeringar förs offentliga finansierade verksamheter in under ett och samma paraply, nämligen Team Finland-nätverket. För att främja exporten på kort sikt har regeringen dessutom föreslagit att mer än fördubbla tillgången på exportkrediter, till 7 miljarder euro.

3.26.6 Offentlig förvaltning och företagsklimat

Företagande och småföretagsakten

Finland har inte integrerat småföretagsakten som sådan i sin nationella politik för små och medelstora företag. De åtgärder som vidtagits inom ramen för industri- och konkurrenspolitiken täcker småföretagsaktens prioriteringar.

En nationell modell för överlåtelse av företag för att underlätta överlåtelseprocessen har utarbetats i samarbete med sammanslutningen Företagarna i Finland. Ändringar har föreslagits i lagstiftningen om skuldreglering för att hjälpa företagare med skuldproblem.

Lagstiftningen om offentlig upphandling kommer att ses över 2016 för att genomföra upphandlingsdirektivet. För att uppmuntra fler små och medelstora företag att lämna anbud försöker en arbetsgrupp bestående av företrädare för näringslivsorganisationer kartlägga de största hindren

för tillträde till marknaden för offentlig upphandling. Ett nytt program för smart upphandling syftar till att öka innovationen i den byggda miljön, inom hälsa och välbefinnande samt på energi- och miljöområdet. Regeringen har också antagit principer för främjande av hållbara miljö- och energilösningar inom offentlig upphandling.

Eftersom 2013 års beslut att sänka bolagsskattesatsen till 20 % börjar gälla först från och med 2014 är det för tidigt att bedöma hur det påverkar konkurrenskraften.

Modernisering av förvaltningen

För att göra offentliga e-tjänster mer tillgängliga bygger regeringen upp en nationell digitaltjänstinfrastruktur, som kommer att vara klar att tas i bruk 2015. Den kommer att underlätta införandet av en gemensam nationell lösning för digital identifiering, och tillhandahållandet av bättre användarportaler för medborgare, företag och statliga myndigheter.

Samtidigt har portalen Företagsfinland utvidgats till att omfatta alla företagstjänster och ger råd om finansiella problem. En e-tjänst för registrering av aktiebolag infördes 2013.

Minskning av den administrativa bördan

Företagsklimatet rankas bland de bästa i Europa, men den senaste tiden har endast begränsade framsteg

gjorts för att förbättra det. ⁽¹⁸⁾ För att lätta på företagens administrativa börda försöker regeringen förenkla licensieringskraven, särskilt vad gäller sektorspecifika tillstånd och de som gäller bygg och miljö. Miljöskyddslagen håller på att ses över i syfte att utvidga användningen av elektroniska tillstånd och kombinera olika miljörelaterade tillstånd. Regionala myndigheter uppmanas att samarbeta i sin tillsyns- och tillståndspolitik. Dessutom har regeringen utfäst sig att inte öka den administrativa bördan under resten av sin mandatperiod.

Vad gäller andra insatser för att beakta konkurrenskraften i all politik används konsekvensbedömningar för att bedöma vilken börda för företagen som skapas genom lagstiftningen, men hittills har effekterna sällan uttryckts i pengar. Även om konsekvensbedömningarnas kvalitet utvärderas är kvalitetsproblem inte en orsak att hindra lagstiftningsprojekt från att avancera. Målet är att höja kvaliteten på ministeriernas utvärderingar i takt med att de får större vana att göra dem.

3.26.7 Slutsatser

Ramvillkoren för företagen är goda i Finland, bland annat inom forskning, innovation, utbildning och offentlig förvaltning. Tillväxten har dock varit mycket trög den senaste tiden och arbetsproduktivets- och exportutvecklingen har varit en besvikelse.

Hållbara, långsiktiga förbättringar av export och tillväxt kräver en strukturell förändring i riktning mot en mer diversifierad ekonomi, med nya produkter och tjänster med ett högt mervärde. En sådan omfördelning av resurser sker långsamt och mödosamt, och bättre kapacitetsutnyttjande, återhållsam lönepolitik och effektiv användning av IKT i processerna är ett krav för att glappet ska kunna överbryggas på kort sikt.

För att återvinna konkurrenskraften strävar regeringen efter att uppnå både förbättringar på kort sikt och strukturella förändringar på lång sikt. Finland, i likhet med många andra länder, främjar en övergång till bioekonomi och ren teknik. Effekten av dessa program kommer att vara beroende av hur väl de kan hjälpa finländska företag att bli en del av

konkurrensutsatta globala värdekedjor, och tillägna sig dessas värde.

En mängd reformer har genomförts och betydande initiativ har tagits, men inom vissa områden skulle framstegen kunna ske snabbare. Detta gäller bland annat detaljhandeln, där begränsningar minskar investeringarna och produktiviteten. Insatser för att minska det miljökadliga stödet och fortsätta att förbättra energi- och materialeffektiviteten skulle ge konkreta fördelar på kort och lång sikt.

Många av regeringsinitiativen för att främja innovation och tillväxt faller under regeringens strukturreformprogram, vilket ökar deras samstämmighet. Det stora antalet nyligen införda program innebär emellertid att det är för tidigt att bedöma om dessa initiativ på lång sikt kommer att bidra till bestående strukturella förändringar och medföra en återgång till starkare produktivets- och exportökning. Vidare skulle effektiv återkoppling och effektiva anpassningsmekanismer bidra till policylärande.

⁽¹⁸⁾ Se betyget i företagsklimat i diagram 3.26.1.